

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania K. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
z udziałem zainteresowanej M. S.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 lutego 2022 r.,
zażalenia odwołującego się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z 23 czerwca 2021 r. odrzucił skargę kasacyjną wniesioną przez odwołującego się K.W. od wyroku tego Sądu z 22 października 2020 r.

W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, że wyrokiem z 22 października 2020 r. Sąd Apelacyjny na skutek apelacji K. W. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w B. w punkcie 2 i w tym zakresie umorzył postępowanie, oddalił apelację w pozostałym zakresie i zasądził od odwołującego się na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

K.W. wniósł skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego. Wobec stwierdzenia braków formalnych skargi, zarządzeniem z 5 maja 2021 r., doręczonym adresatowi 18 maja 2021 r., zobowiązano odwołującego się do podania wartości przedmiotu zaskarżenia wraz ze wskazaniem sposobu jego obliczenia, w terminie 7 dni, pod rygorem odrzucenia skargi kasacyjnej w sytuacji jej nieuzupełnienia. Skarżący w piśmie procesowym z 25 maja 2021 r. oświadczył, że nie jest w stanie uzupełnić braków formalnych skargi i podać wartość przedmiotu zaskarżenia będącej sumą składek należnych za zainteresowaną. Nadto podniósł, że w podobnej sprawie w uzasadnieniu postanowienia z 14 października 2020 r., I UZ 16/20, Sąd Najwyższy uznał, iż przedmiotem sporu jest podleganie ubezpieczeniom społecznym, a skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że przedmiotowa sprawa została wszczęta odwołaniem od decyzji ustalającej podleganie M.S. na podstawie umowy o pracę obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym u płatnika składek K.W., a odwołujący się żądał jej zmiany przez orzeczenie, iż płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne w okresie objętym zaskarżoną decyzją są spółki R. oraz K. (...) Istotą sporu nie jest zatem ustalenie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale ustalenie podmiotu zobowiązanego do odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne, którego tytuł stanowiła niekwestionowana przez strony umowa o pracę wykonywana przez M.S. W sprawie dotyczącej poboru składki z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia. Wobec tego dla ustalenia dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej koniecznym było wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia i obowiązek ten spoczywał na stronie wnoszącej skargę. Odwołujący się mimo wezwania Sądu nie uzupełnił powyższego braku formalnego skargi, chociaż w zarządzeniu zobowiązującym do wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia został podany sposób jej obliczenia.

Skoro strona skarżąca, mimo wezwania, nie uzupełniła braku formalnego skargi kasacyjnej i nie podała wartości przedmiotu zaskarżenia, to z mocy art. 398⁶ § 2 k.p.c. orzeczono o odrzuceniu skargi płatnika składek.

Odwołujący się K.W. wniósł zażalenie na powyższe postanowienie, zaskarżając je w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c., przez ich błędne zastosowanie i niezasadne przyjęcie, że sprawa wszczęta odwołaniem od decyzji określającej podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu jest sprawą o prawa majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia, podczas gdy jest to sprawa o objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, w której skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Powołując się na tak sformułowany zarzut, odwołujący się wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Analizę prawidłowości zaskarżonego postanowienia wypada rozpocząć od podkreślenia, że wszystkie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe i tak należy je traktować. Pośrednio wynika to z art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., zgodnie z którym, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że wymienione kategorie spraw mają charakter majątkowy, jednak wartość przedmiotu zaskarżenia nie determinuje dopuszczalności skargi kasacyjnej, która w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przysługuje co do zasady wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi co najmniej dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Skoro zaś sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe, to znaczy, że możliwe (a w niektórych przypadkach konieczne) jest oznaczenie w nich wartości przedmiotu sporu oraz wartości przedmiotu zaskarżenia.

Nie ulega więc wątpliwości, że rozpoznawana sprawa ma charakter majątkowy. Problem wymagający rozstrzygnięcia jest natomiast to, czy jest to sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego (o podleganie ubezpieczeniom społecznym, o ustalenie podlegania tym ubezpieczeniom), a zatem czy do skargi kasacyjnej wniesionej w tej sprawie ma zastosowanie wyłączenie określone w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.

Rozstrzygając ten problem, w pierwszej kolejności należy odnieść się bezpośrednio do podstaw prawnych wydania przez organ rentowy decyzji stanowiącej przedmiot badania i ocen w rozpoznawanej sprawie, ponieważ w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601; z 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831; z 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210), w granicach jej treści i zakresu odwołania. W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się też jednolicie, że sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., to sprawa, w której spór dotyczy istnienia obowiązku podlegania danej osoby fizycznej ubezpieczeniom społecznym z któregokolwiek tytułu wymienionego w art. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423). W rezultacie, w sprawie, w której adresat decyzji organu rentowego zaprzecza, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, spór przedmiotowo dotyczy składek na ubezpieczenia społeczne, a nie podlegania ubezpieczeniu. Sprawa ta nie należy zatem do kategorii wymienionej w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16, LEX nr 2209114; z 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34; z 15 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z 5 grudnia 2017 r., I UZ 52/17, LEX nr 2434481; z 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19, LEX nr 3033209).

W niniejszej sprawie, jak wynika z treści odwołania, nie jest sporne podleganie przez zainteresowaną M.S. ubezpieczeniom społecznym z tytułu

zatrudnienia w charakterze pracownika w okresie objętym zaskarżoną decyzją, lecz wyłącznie to, kto w tym okresie był jego pracodawcą, a w konsekwencji płatnikiem składek. Rozpoznawana sprawa dotyczy więc ustalenia podmiotu zobowiązanego do zapłaty składek z tego tytułu, w związku z czym jest sprawą o prawa majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego nie niższej niż dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.). Jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19 (LEX nr 3033209), ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1027, dalej jako ustawa zmieniająca), ustawodawca, mając na względzie weryfikację prawidłowości podmiotów zgłaszających ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, którym nie można było przypisać funkcji płatnika składek, znowelizował ustawę systemową, wprowadzając nową kategorię decyzji wydawanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a mianowicie decyzję ustalającą płatnika składek (art. 83 ust. 1a), oraz dodając do ustawy przepisy regulujące skutki takiego ustalenia (art. 38a). Z uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy nr 1306) wynika, że uchwalenie tych przepisów miało na celu zapobieganie praktykom, które miały miejsce między innymi z udziałem spółek: R. i K. (...) sprowadzającym się do tego, że dotychczasowy podmiot zatrudniający (płatnik składek) na podstawie umowy z podmiotem trzecim przekazywał temu podmiotowi – pod pozorem rzekomego transferu zakładu pracy – wyłącznie osoby zatrudnione, w wyniku czego dochodziło do rozwiązania stosunków prawnych będących podstawą zatrudnienia z dotychczasowym podmiotem zatrudniającym (płatnikiem składek) i nawiązania stosunków z podmiotem trzecim (który z tego tytułu był nowym płatnikiem, a zatem w ujęciu art. 38a ust. 1 ustawy systemowej „podmiotem zgłaszającym”). Następnie „podmiot trzeci” udostępniał tych samych pracowników podmiotowi zatrudniającemu, w wyniku czego nadal korzystał z pracy swoich pracowników, mimo że formalnie ich nie zatrudniał i nie był płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne (zob. K. Ślebzak, Prawne kontrowersje związane z ustalaniem płatnika składek na podstawie art. 38a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, Praca i

Zabezpieczenie Społeczne, 2018 nr 9, s. 5-16). Stąd w art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej zostało zawarte również rozstrzygnięcie intertemporalne, w myśl którego do składek nienależnie opłaconych przez podmiot, który zgłosił ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, za okres wskazany w decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się odpowiednio art. 38a ust. 3-7 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym ustawą. Z tych przyczyn zdezaktualizował się pogląd Sądu Najwyższego zawarty w postanowieniu z 30 sierpnia 2018 r., I UZ 19/18 (LEX nr 2538817), zgodnie z którym jeżeli decyzja ustala, że ubezpieczony podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek, a jako podstawę jej wydania powołuje art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, to należy przyjąć, że przedmiotem sprawy jest podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy, a zatem dopuszczalność skargi kasacyjnej nie jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.). Pogląd ten bazował na uprzedniej treści art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w której nie rozróżniano sprawy o ustalenie podlegania ubezpieczeniu od sprawy o ustalenie płatnika składek.

Warto zauważyć, że żalący się także nawiązuje do przedstawionego wyżej poglądu, który zaaprobował Sąd Najwyższy w postanowieniu z 14 października 2020 r., I UZ 16/20 (LEX nr 3068798), a następnie w postanowieniu z 28 stycznia 2021 r., I UZ 21/20 (LEX nr 3113236), jednakże wywodzi z niego w sposób zupełnie nieuprawniony korzystne dla siebie stanowisko, którego w żadnym razie nie da się pogodzić z tym, które faktycznie zostało tam zaprezentowane. Jeszcze raz wypada podkreślić, że omówione we wspomnianym postanowieniu Sądu Najwyższego z 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19, zmiany w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych potwierdziły jedynie prawidłowość wykładni zaprezentowanej we wcześniej powołanych orzeczeniach, dezaktualizując równocześnie odmienny pogląd zaprezentowany w postanowieniu Sądu Najwyższego z 30 sierpnia 2018 r., I UZ 19/18, który sugerował właśnie (zgodnie z zapatrywaniem żalącego się), że jeśli decyzja organu rentowego ustala, że

ubezpieczony podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek i powołuje jako podstawę prawną art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, to należy przyjąć, że przedmiotem sprawy jest podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy (postanowienie Sądu Najwyższego z 30 września 2021 r., I UZ 10/21, niepublikowane).

Podsumowując dotychczasowe rozważania, Sąd Najwyższy stwierdza, że niniejsza sprawa z całą pewnością nie jest tą, która została wymieniona w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., lecz sprawą wymienioną w zdaniu pierwszym tego przepisu. Sąd Apelacyjny zasadnie wezwał więc żalącego się do usunięcia braku formalnego skargi kasacyjnej przez wywiązanie się z obowiązku, o którym mowa w art. 398⁴ § 3 k.p.c., gdyż skarga ta mogła zostać uznana za dopuszczalną tylko wtedy, gdyby oznaczona w niej wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła nie mniej niż dziesięć tysięcy złotych. Skoro zaś żalący się nie wywiązał się z nałożonego na niego zobowiązania, to jego skarga kasacyjna musiała podlegać odrzuceniu jako skarga, której braków nie usunięto w terminie (art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy stwierdził, że zaskarżone postanowienie odpowiada prawu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.